

Nr 20.

Ankom till riksdagens kansli den 12 maj 1921 kl. 10 f. m.

*Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 20,
i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl.
Maj:t i fråga om kristendomsundervisningen i folkskolorna.*

I en inom andra kammaren av herr *Pehrsson* i Göteborg *m. fl.* väckt *Motionerna.* motion, nr 140, hemställes,

1) att tiden för kristendomsundervisningen måtte i varje undervisningsavdelning utsträckas till minst 3 timmar i veckan, och

2) att föreskrift gives, att i vederbörlig ordning godkänd lärobok skall användas vid sammanfattningen av den kristna tros- och livsåskådningen.

I en annan, likaledes inom andra kammaren väckt motion, nr 143, hemställes av herr *Johanson* i Huskvarna *m. fl.*, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att sådan ändring måtte vidtagas i undervisningsplanen för rikets folkskolor av den 31 oktober 1919, att tiden för kristendomsundervisningen i regeln utsträcker till tre timmar i veckan.

Beträffande vad motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden hänvisas till motionerna.

Andra kammarens första tillfälliga utskott, till vilket motionerna remitterats, har ansett desamma vara av den natur, att de bort behandlas i samma utlåtande.

Över motionerna har andra kammarens utskott infordrat skolöverstyrelsens yttrande, vilket som bilaga är vidfogat detta utlåtande.

Andra kammarens utskotts utlåtande är av följande lydelse:

»Ny undervisningsplan för rikets folkskolor fastställdes av Kungl. Maj:t den 31 okt. 1919 att med en övergångstid av tre år tillämpas från och med

*Andra kam-
marens första
tillfälliga
utskottet.*

1 *Bihang till riksdagens protokoll 1921. 12 saml. 1 avd. 14 häft. (Nr 20).*

början av det läsår, som infölle närmast efter utgången av juni månad 1920. En grundlig och allsidig utredning föregick tillkomsten av denna undervisningsplan, vilken i anslutning till vunna erfarenheter utformades med syfte att tillmötesgå önsknings rörande en omläggning av arbetet i folkskolan, om vars riktighet i allmänhet mycket stor samstämmighet rått. Närmast och i väsentliga avseenden bygger undervisningsplanen på ett av folkundervisningskommittén framlagt, av folkskoleöverstyrelsen sedermera närmare utarbetat förslag, vilket under ledning av dåvarande departementschefen, efter rådfrågning av ett flertal på olika områden framstående fackmän, erhållit sin slutliga utformning i ecklesiastikdepartementet.

Utskottet har ingen direkt anledning att uttala sig om den nya undervisningsplanen i sin helhet, men kan icke undertrycka sin tillitsfulla förhoppning, att den i stort skall visa sig väl ägnad att främja folkskolans arbete till välsignelse för den ungdom, vars fostran till goda människor och dugande medborgare måste vara skolans förnämsta uppgift. Vittnesbörd från skilda håll föreligga också om, att planen uppfattats såsom ett betydande framsteg och mottagits med tillfredsställelse. I allmänhet ha förberedelserna för den nya undervisningsplanens tillämpning inom de särskilda skoldistrikten kunnat försiggå utan nämnvärda slitningar, och på flera platser har man omedelbart övergått att tillämpa undervisningsplanen i hela dess utsträckning.

I avseende på ämnet kristendomskunskap har emellertid den nya undervisningsplanen på många håll framkallat bekymmer. Så har i framställningar från kyrkomötet och från skilda orter inom riket uttalats farhågor för att undervisningsplanen, framför allt på grund av den begränsade tid, som tillmätts ämnet kristendomskunskap, men också på grund av sättet för lärostoffets tillgodogörande icke skulle möjliggöra en fruktbärande kristendomsundervisning. De nu förevarande motionerna, nr 140 och 143, äro att uppfatta såsom uttryck för dessa farhågor. I båda motionerna påyrkas en utsträckt tid för kristendomsundervisningen i folkskolorna. I den ena, nr 143, begäres att tiden för denna undervisning »i regeln» utsträcker till tre timmar i veckan, i den andra, nr 140, att berörda undervisning måtte »i varje undervisningsavdelning» utsträckas till »minst» 3 timmar i veckan. I den senare motionen yrkas dessutom, att »i vederbörlig ordning» godkänd lärobok skall användas vid sammanfattningen av den kristna tros- och livsåskådningen.

Innan utskottet närmare yttrar sig i anledning av de föreliggande motionerna, må en antydan göras om innebörden av den nya kristendomsundervisningsplanen.

En grundläggande idé för denna plan, som alltjämt hävdar kristendomsämnet rangplats i skolan, har varit att med utrensning av själlös utläsning och mekaniserad minneskunskap söka dana folkskolan till en arbetskola. Målet för kristendomsundervisningen angives vara, att på ett sätt, som kan främja lärjungarnas religiösa och sedliga utveckling, giva dem kunskap om kristendomens uppkomst, innehåll och utveckling. I detta syfte har undervisningen närmare än förut anpassats efter barnens mottaglighet och behov; huvudtyngden har lagts på Jesu egen förkunnelse, och, utan eftergift ifråga om undervisningens allvar och stadga, har särskild vikt lagts vid fördragsamhet och hävdande av tankefrihet. I avseende på ämnets planläggning företer planen avgjorda förtjänster. Såsom en högsta grundsats hävdas, att bibelns egen framställning skall utgöra omedelbar grundval för kristendomsundervisningen, och att ämnets olika grenar, i motsats till vad hittills ofta varit fallet, vid undervisningen skola hållas samman till en enhet, så att barnen från undervisningen i skolan må kunna medföra en samlad och levande bild av Jesus, hans liv och verk. Så långt detta i folkskolan över huvud taget är möjligt, strävar undervisningsplanen att låta en historisk synpunkt falla på läroinnehållet, och den åsyftar i överensstämmelse härmed att giva barnen någon föreställning om det religiösa och sedliga livets utveckling genom tiderna ända fram till våra dagar, framför allt i vårt eget land. För att förebygga en verklighetsfrämmande och själlös undervisning betonar planen slutligen med styrka, att vad som i undervisningen meddelas barnen skall vara av den beskaffenhet, att de på det ålderstadium, vari de befinna sig, kunna tillgodogöra sig det religiösa och sedliga innehållet däri, och att därför, så ofta sådant på ett okonstlat sätt kan ske, anknytning bör sökas till barnens liv och till förhållanden, som ligga deras egna erfarenhetsområden nära.

Teologiska fakulteten i Lund har om kristendomsplanen yttrat följande, som synes förtjänt av att återgivas:

»Det lider nu intet tvivel, att denna nya normalplan, vad kristendomsundervisningen angår, i viktiga avseenden betecknar ett avgjort framsteg. Den fattar målet för kristendomsundervisningen klart i sikte och bestämmer det icke blott som meddelande av kunskap om kristendomens uppkomst, innehåll och utveckling utan framför allt såsom ett främjande av lärjungarnas sedliga och religiösa utveckling. Den har inlagt stor förtjänst genom att åt bibeln själv giva den plats i kristendomsundervisningen, som med rätta tillkommer densamma — bibeln, icke i form av isolerade bibelspråk utan i större sammanhängande texter. På bibeln som grundval har den i själva verket uppbyggt hela kristendomsundervisningen och därvid som sig bör givit företräde åt nya testamentet framför det gamla och åt Jesu egna utsagor framför allt det övriga i nya testamentet. Med särskild tillfredsställelse hälsar man föreskriften att på småskolans stadium företrädesvis använda berättelser ur evangelierna för att grundlägga barnens första sedliga och religiösa föreställningar. Och likaså måste det väcka obetingat gillande, att icke blott undervisningen i kyrkans historia

anknytes vid den i nya testamentet, i apostlagärningarna givna urhistorien, utan även föreskrives, att sammanfattningen av den kristna tros- och livsåskådningen skall givas i närmaste sammanhang med valda stycken ur nya testamentet, särskilt Jesu tal och liknelser samt hans bergspredikan. Härigenom har normalplanen möjliggjort en kristendomsundervisning, vilken i vida högre grad än varje föregående kan få prägeln av något helgjutet. Det hela uppbäres samtidigt av ett genomgående historiskt betraktelsesätt, varigenom reformationen kunnat komma till sin andliga rätt, även om den icke erhållit samma påtagliga yttre uttryck som i den hittills använda på Luthers lilla katekes grundade katekesutvecklingen».

Såsom redan antytts har den nya *kursplanen* i kristendoms-kunskap liksom den nya undervisningsplanens kursplaner i allmänhet mött förståelse och gillande. Emellertid förefaller det, som om den icke ägnats tillbörlig uppmärksamhet i sitt förhållande till *timplanen*, vilken framkallat en omfattande diskussion och från skilda håll föranlett gensagor. Frågan om tillräckligheten av den nya undervisningsplanens timtal för kristendomsämnet får dock givetvis icke bedömas isolerad utan måste ses i samband med den betydande omläggning av läroinnehållets omfattning, som den nya undervisningsplanen innebär.

Kristendomsplanen jämförd med Överstyrelsens förslag.

Då nu under den allmänna diskussionen och även i den ena av de förevarande motionerna till stöd för kravet på ett ökat timtal för kristendomsundervisningen åberopats skolöverstyrelsens förslag till undervisningsplan, må i detta sammanhang erinras om, att enligt överstyrelsens förslag till timplaner för de olika skolformerna skulle i skolor, tillhörande de s. k. huvudformerna, d. v. s. folkskolor med heltidsläsning, undervisningen i kristendoms-kunskap upptaga på småskolestadiet två timmar och på folkskolestadiet tre timmar i veckan med undantag för vissa skolformer, där samläsningen mellan flera klasser kräver särskilda anordningar. Sålunda föreslogs i fråga om formen B2, att ifrågavarande timtal skulle utgöra i tredje och fjärde klasserna två och i femte och sjätte klasserna fyra timmar, samt beträffande formen B3, att i första och andra klasserna (småskolestadiet) kristendomsämnet skulle erhålla blott en timme i veckan. Beträffande undantagsformerna, d. v. s. halvtidsläsande skolor samt de mindre folkskolorna, alltså de skolformer, i vilka alla ämnen på undervisningsplanen måste vidkännas tidsminskning, föreslog överstyrelsen en timmes kristendomsundervisning i veckan för småskolestadiet och två timmars sådan undervisning för folkskolestadiet i de vanligast förekommande halvtidsläsande skolorna, samt i skolor tillhörande övriga undantagsformer samma timtal utom för femte och sjätte klasserna, som skulle erhålla tre timmar. Vad angår kursplanerna för ämnet kristendoms-kunskap är särskilt att märka att, enligt överstyrelsens förslag, textorden ur Luthers lilla katekes skulle i olika klasser behandlas

och därefter i de båda högsta klasserna en översikt lämnas av den kristna trons huvudstycken och i sammanhang därmed Luthers lilla katekes i ett sammanhang genomgås.

Vid en jämförelse med den nya undervisningsplanens timtal för ämnet kristendomskunskap finner man först och främst, att dessa i fråga om samtliga skolans undantagsformer helt överensstämmer med överstyrelsens förslag. Detsamma är förhållandet beträffande huvudformernas småskolestadier. Olikheten gäller alltså folkskolestadiet inom huvudformerna (A, B1, B2 och B3), där kristendomsämnet veckotimmar minskats med en i alla fyra klasserna med undantag för andra B-formen, tredje och fjärde klasser, i vilka timtalet är det av överstyrelsen föreslagna, nämligen två. Ifrågavarande minskning av timtalen bör, såsom redan framhållits, givetvis ses i samband med de förändringar i fråga om läroinnehållets omfattning, vilka den nya undervisningsplanen företer i jämförelse med överstyrelsens förslag. I detta hänseende är framför allt att erinra, att inlärandet av textorden ur Luthers lilla katekes och den sammanhängande genomgången därav uteslutits och att i stället härför och för översikten av den kristna trons huvudstycken införts ett moment omfattande Jesu bergspredikan och i anknytning därtill en efter barnålderns mottaglighet och behov lämpad sammanfattning av den kristna tros- och livsåskådningen.

Utan tvivel skall särskilt den första tillämpningen av den nya undervisningsplanen vara förenad med svårigheter med hänsyn ej blott till den betydande omläggningen av kursplanen för kristendomsämnet, utan också till det nya metodiska förfarandet för barnens införande uti ämnet. Undervisningsplanen ställer nya fordringar på lärarna. Svårigheterna kunna endast ökas, om den nya undervisningsplanen mottages med misstroende. Ordnas kristendomsundervisningen på ett ändamålsenligt sätt, såsom för andra ämnen, är utskottet övertygat om, att en fruktbringande undervisning i kristendomskunskap kan efter den nya undervisningsplanen bedrivas, isynnerhet om läraren har sinne för ämnet och är besjälad av kristendomens ideal. Motionärerna hava i varje fall på denna huvudpunkt icke förebragt någon övertygande motbevisning. De synas utgå från antagandet, att resultatet av kristendomsundervisningen står i direkt förhållande till det för kristendomsämnet tillmätta timtalet, och nästan à priori göra de gällande, att det i undervisningsplanen fastställda timtalet för detta ämne är otillräckligt och att i stället minst tre timmar erfordras. Utskottet kan icke dela denna uppfattning, vilken ej heller synes vinna stöd av resultatet från den kristendomsunder

visning, som meddelats med tillämpning av den förut gällande normalplanen.

*Möjligheter
till anpass-
ning.*

Så mycket mindre är utskottet i stånd att följa motionärerna i deras krav på omedelbar utsträckning av den för kristendomsundervisningen bestämda tiden, som de i sin motivering icke heller hava ägnat förtjänt beaktande åt hurusom inom ramen av den nya undervisningsplanens bestämmelser möjligheter förefinnas att i väsentliga avseenden vinna tillmötesgående för de önskemål, som i motionerna framförts. Blott i den ena av motionerna beröres i förbigående detta förhållande. De i den nya undervisningsplanen för övergångsåren givna föreskrifterna synas dock göra det möjligt, att inom de särskilda skoldistrikten ordna kristendomsundervisningen på ett ändamålsenligt och i det hela med distriktens önskingar överensstämmande sätt, ty såsom av nuvarande statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet, generaldirektören och chefen för skolöverstyrelsen framhållits, skall enligt gällande bestämmelser den nya undervisningsplanen icke på något mekaniskt eller stereotypt sätt tillämpas inom landets folkskolor. Tvärtom tillkommer det varje särskilt skoldistrikt att på grundvalen av densamma utarbета ett förslag till en individualiserad läroplan för distriktets skolor, varvid hänsyn givetvis bör tagas till de särskilda förhållanden, som finnas inom distriktet. Det sålunda uppgjorda förslaget skall sedermera granskas av vederbörande folkskoleinspektör och stadfästas av domkapitlet, mera undantagsvis av skolöverstyrelsen.

Vid utformandet av de lokala läroplaner, som sålunda skola uppgöras, medger den nya författningen en viss rörelsefrihet, som icke i allmänhet torde hava tillbörligt beaktats. Sålunda skola, vad först angår de i undervisningsplanen ingående s. k. kursplanerna med tillhörande anvisningar, dessa vid upprättande och fastställande av de lokala läroplanerna samt vid undervisningsarbetets bedrivande »tjäna till huvudsaklig ledning». Genom den sålunda formulerade bestämmelsen medges uppenbarligen ett visst utrymme för tillgodoseende av lokalt individuella önskemål i fråga om såväl lärokurser som undervisningssätt. Beträffande åter det antal veckotimmar, som bör tillmätas varje särskilt ämne, föreskrives visserligen, att de fastställda timplanerna skola »lända till efter rättelse», men det utsäges även här uttryckligen, att där »särskilda förhållanden» sådant föranleda, »mindre avvikelser» kunna göras. I denna punkt föreligger uppenbarligen ett starkare band än i fråga om kursplanerna, men även här inrymmer den nya undervisningsplanen sålunda möjligheter för tillgodoseende av berättigade lokala önskemål.

Slutligen innehåller den nya författningen övergångsbestämmelser, som möjliggöra, att under de närmaste åren den läroplan, som efter övergångstidens slut skall bliva gällande, under lugnt övervägande kan förberedas.

Mot de föreliggande motionerna måste utskottet också rikta den anmärkningen, att de icke göra någon skillnad för olika skolformer i fråga om de timal, som önskas bestämda för kristendomsämnet. För de heltidsläsande och de halvtidsläsande skolorna råder dock avsevärd olikhet i fråga om timalen såväl i överstyrelsens förslag till undervisningsplan som i de sedermera utfärdade, nu gällande bestämmelserna. En sådan olikhet rådde också enligt 1900 års normalplan, och det torde utan vidare vara klart, att sådan olikhet måste genomföras, vilka bestämmelser man än för framtiden vill träffa i fråga om timalen för denna undervisning. I de skolor, där barnen endast hava halv undervisningstid, måste självfallet en reduktion ske i samtliga ämnens timal, om det eljest skall bliva möjligt att även i dessa skolor giva barnen verklig undervisning i samtliga de ämnen, som folkskolestadgan föreskriver.

*Skolformer
och timal.*

Då nu motionärerna icke ifrågasatt någon ändring av de i undervisningsplanen föreskrivna kursplanerna, synas de jämväl hava förbisett det samband, vilket, såsom förut framhållits, naturligen måste förefinnas mellan timalen för ett ämne och det läroinnehåll, som skall genomgå vid undervisningen.

I fråga om motionen nr 140 gäller för övrigt, att det däri framförda kravet på en lärotid för kristendomsämnet av »minst» tre timmar i varje undervisningsavdelning lämnar rum för vilken utsträckning som helst.

I avseende på den i samma motion gjorda gensagan mot lärostoffets tillgodogörande enligt den nya undervisningsplanen och det i motionen under varmt förord för Luthers lilla katekes framförda yrkandet på föreskrift om, att »i vederbörlig ordning godkänd lärobok» skall användas vid sammanfattningen av den kristna tros- och livsåskådningen, vill utskottet uttala följande. Utskottet betraktar det som en förtjänst hos den nya undervisningsplanen, att inlärandet av textorden ur Luthers lilla katekes och den sammanhängande genomgången därav utslutits och att över huvud i kristendomsundervisningen tyngdpunkten icke lagts på det dogmatiska. Vad angår katekesen må denna såsom tros- och bekännelseskraft röna vilken uppskattning som helst, så kan den icke såsom lärobok anses tillfredsställande. Dess svårbegripliga satser kunna näppeligen göra något intryck på barnasinnets, och detta måste även reagera mot obegripliga delar av innehållet. Med sin föräldrade metodiska uppställning av frågor och svar, vilken måste vara ägnad

Katekesen.

att motverka barnens självständiga tankearbete, och med sitt framläggande av religiösa livserfarenheter, som ligga utanför barnets värld, lämnar katekesen också rum för mycket vägande pedagogiska invändningar.

Med denna uppfattning kan utskottet icke förorda, att Luthers lilla katekes skall ånyo göras till föremål för utanläsning eller läggas till grund för någon utförligare sammanfattning av kristendomens huvudstycken. Därmed har utskottet icke ställt sig avvisande till varje tanke på en lärobok vid sidan av bibeln och de i undervisningsplanen berörda textböckerna. Liksom det är tänkbart å ena sidan, att den allra första kristendomsundervisningen på småskolestadiet med fördel kan bedrivas på en något förkortad lärotid, och å andra sidan, att kursplanen i någon av folkskolans högsta klasser kan komma att här göra ett något utsträckt timtal erforderligt, kan det efter utskottets mening mycket väl tänkas, att erfarenheten kan komma att giva vid handen, att lärjungarna såsom stöd för tillägnandet av den anbefallda sammanfattningen av den kristna tros- och livsåskådningen kunna behöva någon kortfattad och enkel lärobok vid sidan av bibeln och de i undervisningsplanen omnämnda textböckerna — undervisningsplanen lägger heller intet bestämt hinder i vägen härför. För lärarnes vidkommande har behovet av en handledning eller hjälpreda för denna del av undervisningen från början framträtt, och Kungl. Maj:t har som bekant tagit initiativ till en pristävlan för åstadkommande av för ändamålet lämplig litteratur. Ur denna pristävlan eller kanske ännu sannolikare ur ett intresserat undervisningsarbete enligt de nya bestämmelserna kunna måhända framväxa grundlinjer för en undervisning på området i fråga, vilka visa sig pedagogiskt fullödiga, och mot vilkas allmänna användning vid kristendomsundervisningen icke samma starka betänkligheter kunna resas som mot den hittillsvarande katekesutvecklingen. I vart fall giver erfarenheten föga förhoppning om att detta mål skall vinnas genom påbudandet av en auktoriserad lärobok i ämnet.

Dessa spörsmål, som givetvis icke hava någon principiell innebörd, utan äro att betrakta som praktiskt pedagogiska frågor, kunna endast genom erfarenheten få sitt slutgiltiga svar. Här som på alla andra av de undervisningslivets områden, som beröras av den nya undervisningsplanen, gäller det att fördomsfritt och lojalt pröva det nya för att sedan låta livets egna lärdomar fälla utslaget om vad som kan vara att ändra och förbättra.

*Erfarenheten
utslagsgi-
vande.*

Den nya kursplanen, särskilt i vad den avser kristendomsundervisningen, utgör, som också överstyrelsen framhållit, ett försök på en hittills i det hela oprövad väg. Endast genom praktisk tillämpning kan det ådagaläggas, om

den tid, som i undervisningsplanen avsetts härför, är tillräcklig eller ej. Under den övergångstid av tre år, som är faställd för undervisningsplanens genomförande, gives tillfälle till verklig prövning av planens kurser och timtal. Atskilliga skoldistrikt hava redan börjat tillämpa de nya timplanerna och de nya kurserna. Andra hava efter vederbörligt medgivande beslutat att under övergångstiden tillämpa en i olika hänseenden modifierad kursplan med större timtal. En rik och mångsidig erfarenhet skall härigenom vinnas, vilken kan läggas till grund för ett tillförlitligt bedömande av huru den betydelsefulla kristendomsundervisningen i folkskolan lämpligast bör ordnas. En generell förändring i undervisningsplanen — något som aldrig utan tvingande skäl bör vidtagas i en författning, vilken nyss börjat tillämpas — skulle däremot i de skoldistrikt, som redan börjat tillämpa de nya bestämmelserna, medföra mycken oreda.

På grund av vad sålunda anförts och då motionärerna icke förebragt några skäl, som efter närmare prövning kunnat föranleda annat ståndpunkts-tagande, får utskottet hemställa,

att motionerna nr 140 och 143 icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.»

Vid utlåtandet hade fogats reservation av herrar *Björkman* i Norrköping, *Johansson* i Edsbyn, *Bergström* i Högsön, *Larsson* i Jonsjö och *Wallerius*, vilka anförde:

Reservation.

»Ehuru vi villigt erkänna, att genom den nya undervisningsplanen för rikets folkskolor undervisningen i kristendom i vissa hänseenden blivit för-tjänstfullt omlagd, finna vi dock i likhet med motionärerna, att den tid, som enligt undervisningsplanen anslagits åt kristendomsämnet, är alltför ringa för att ungdomen skall kunna tillgodogöra sig detsamma. Enligt vår åsikt var det därför ett betänkligt missgrepp, då tiden för ämnet så väsentligen nedsattes och till och med under den av skolöverstyrelsen för den egentliga folkskolan ännu år 1918 föreslagna eller tre timmar i veckan. Det synes oss nu, att tillräckliga skäl anförts för att en revision härutinnan bör vidtagas, innan den begränsade undervisningstiden alltför länge får verka. Visserligen har skolöverstyrelsen i sitt i anledning av nu föreliggande motioner avgivna yttrande framhållit, att endast om tvingande och ofrån-komliga skäl föreligga, förändringar böra vidtagas i de föreskrifter, som nyligen börjat tillämpas. Vi förmena dock, att dylika skäl till full evidens påvisats i de framställningar, som från kyrkomötet, andra korporationer och enskilda i saken framförts. Dessa framställningar visa hän på att genom

den så knappt tillmätta tiden för kristendomsämnet fara förefinnes för att de unga ej skola erhålla en kunskap i den kristna tron, som kan gå in i deras själ och minne och vara dem till kraft i livet. Vid sådant förhållande finna vi, att hinder ej bör möta för att redan nu vidtaga ändringar i syfte att åt kristendomsämnet giva mera tillfredsställande undervisningstid, särskilt i de högre klasserna i den egentliga folkskolan, där heltidsläsning förekommer. Vi skulle väl även vilja förorda ett uttalande för att en lärobok, såsom sammanfattning av den kristna tros- och sedeläran och varom i motionerna framförts önskemål, nödvändigtvis måtte komma till användning. Men då frågan härom i allt fall är under behandling av vederbörlig myndighet, torde med ett uttalande härom för närvarande kunna anstå. Av sådan anledning upptaga vi nu allenast ett yrkande om bifall i huvudsak till de önskemål, som i avseende å tiden för kristendomsundervisningen sammanfalla med yrkandena i den första punkten i herr Pehrssons i Göteborg m. fl. motion och i herr Johansons i Huskvarna m. fl. motion; och hemställa vi,

att andra kammaren för sin del måtte besluta att i anledning av nämnda motioner riksdagen ville i skrivelse till Kung. Maj:t anhålla, att sådan ändring måtte vidtagas i undervisningsplanen för rikets folkskolor av den 31 oktober 1919, att tiden för kristendomsundervisningen i regel utsträcker till tre timmar i veckan.»

Vid föredragning av andra kammarens utskotts utlåtande biföll samma kammare, med avslag å utskottets hemställan, den vid utlåtandet fogade reservationen, varefter ärendet överlämnades till första kammaren, som remitterade detsamma till sitt första tillfälliga utskott.

Utskottet.

I likhet med motionärerna och reservanterna anser utskottet, att den tid, som enligt 1919 års undervisningsplan för rikets folkskolor anslagits åt kristendomsämnet, i regel är alltför knappt tillmätt för att en fruktbringande undervisning i detta viktiga ämne skall kunna bedrivas. Utskottet anser sig alltså böra förorda, att en revision av undervisningsplanen i syfte att öka timtalet för ämnet kristendom åvägbringas. En dylik revision synes lämpligen böra givas en omfattning, motsvarande den, som av skolöverstyrelsen i dess den 31 december 1918 avgivna förslag till undervisningsplan angivits och undervisningstiden i kristendom på folkskolestadiet således i regel utsträcker till tre timmar i veckan.

Andra kammarens utskott har anmärkt, att motionärerna icke ifråga-

satt någon ändring av de i undervisningsplanen föreskrivna kursplanerna och således förbisett det samband, som måste finnas mellan timtalen för ett ämne och det läroinnehåll, som skall genomgåas vid undervisningen. Och överstyrelsen har enligt sitt över motionerna avgivna utlåtande fäst sådan vikt vid att någon ändring av det i undervisningsplanen föreskrivna läroinnehållet icke av motionärerna ifrågasatts, att överstyrelsen av denna anledning icke utan vidare finner sig kunna tillstyrka någon förändring av de föreskrivna timtalen. Utskottet inser för sin del till fullo vikten av att sambandet mellan timtal och läroinnehåll upprätthålles, men kan icke finna att någon ändring av de nu gällande kursplanerna nödvändigt erfordras i anledning av den nu föreslagna utsträckningen av undervisningen.

Utskott hemställer,

att första kammaren måtte biträda andra kammarens
i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 11 maj 1921.

På utskottets vägnar:

TH. BORELL.

Närvarande vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet: herrar Borell, Lundberg, Carlsson, friherre Barnekow, Grevesmühl, Strutz och Johansson i Tväråselet.

Reservation

av herrar *Lundberg* och *Carlsson*, vilka anfört:

»Vi anse i likhet med skolöverstyrelsen och andra kammarens första tillfälliga utskott, att det endast genom praktisk tillämpning av 1919 års undervisningsplan under den fastställda treåriga övergångstiden kan ådagaläggas, huruvida den tid, som i den nya undervisningsplanen är anslagen för ämnet kristendomskunskap, är tillräcklig eller ej.

På grund härav anse vi, att utskottet hade bort hemställa,

att första kammaren icke måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut.»

Till andra kammarens första tillfälliga utskott.

Genom nådig remiss den 11 februari 1921 har Kungl. Maj:t efter anhållan av andra kammarens första tillfälliga utskott anbefallt Skolöverstyrelsen att inkomma med yttranden i anledning av vissa vid innevarande års riksdag inom andra kammaren avgivna motioner. Av ifrågavarande motioner beröra tvenne, nämligen herr Pehrssons i Göteborg m. fl. (nr 140) samt herr Johansons i Huskvarna m. fl. (nr 143), kristendomsundervisningen i folkskolorna, vilket ämne även är föremål för yrkande i herr Bengtssons i Kullen motion (nr 19). Det har synts Överstyrelsen lämpligast att i ett sammanhang behandla den fråga, som är föremål för yrkande i nämnda tre motioner, och får Överstyrelsen i avseende härå anföra följande.

I den första av ifrågavarande motioner hemställes om sådan ändring i gällande undervisningsplan för rikets folkskolor den 31 oktober 1919, att tiden för kristendomsundervisningen måtte i varje undervisningsavdelning utsträckas till minst tre timmar i veckan och att föreskrift gives att i vederbörlig ordning godkänd lärobok skall användas vid sammanfattningen av den kristna tros- och livsåskådningen. Den andra motionens yrkande går ut på att sådan ändring måtte vidtagas i nämnda undervisningsplan, att tiden för kristendomsundervisningen i regel utsträckes till tre timmar i veckan. Slutligen hemställes i den tredje motionen, att församlingarna måtte medgivas rätt att, eventuellt med kvalificerad majoritet, besluta om sådan ändring i gällande läsplan, att vid församlingens skolor tre timmars kristendomsundervisning meddelas i veckan.

Till en början vill Överstyrelsen erinra om vad Överstyrelsen i sitt den 31 december 1918 avgivna underdåniga förslag till undervisningsplan för rikets folkskolor, vilket förslag i huvudsak ligger till grund för den genom kungl. kungörelsen den 31 oktober 1919 fastställda undervisningsplanen för rikets folkskolor, hemställt i de frågor, som äro föremål för yrkanden uti ifrågavarande motioner. Enligt Överstyrelsens förslag till *timplaner* för de olika skolformerna skulle i skolor, tillhörande de s. k. huvudformerna, d. v. s. folkskolor med heltidsläsning, undervisningen i kristendomskunskap upptaga på småskolestadiet två timmar och på folkskolestadiet tre timmar i veckan med undantag för vissa skolformer, där samläsningen mellan flera klasser kräver särskilda anordningar. Sålunda föreslogs i fråga om formen B2, att ifrågavarande timtal skulle utgöra

i tredje och fjärde klasserna två och i femte och sjätte klasserna fyra timmar, samt beträffande formen B3, att i första och andra klasserna (småskolestadiet) kristendomsämnet skulle erhålla blott en timme i veckan. Beträffande undantagsformerna, d. v. s. halvtidsläsande skolor samt de mindre folkskolorna, alltså de skolformer, i vilka alla ämnen på undervisningsplanen måste vidkännas tidsminskning, föreslog Överstyrelsen en timmes kristendomsundervisning i veckan för småskolestadiet och två timmars sådan undervisning för folkskolestadiet i de vanligast förekommande halvtidsläsande skolorna, samt i skolor tillhörande övriga undantagsformer samma timal utom för femte och sjätte klasserna, som skulle erhålla tre timmar. Vad angår *kursplanerna* för ämnet kristendoms-kunskap är särskilt att märka att, enligt Överstyrelsens förslag, textorden ur Luthers lilla katekes skulle i olika klasser behandlas och därefter i de båda högsta klasserna en översikt lämnas av den kristna trons huvudstycken och i sammanhang därmed Luthers lilla katekes i ett sammanhang genomgås.

Vid en jämförelse med den förutnämnda av Kungl. Maj:t den 31 oktober 1919 fastställda undervisningsplanens timal för ämnet kristendoms-kunskap finner man först och främst, att dessa i fråga om samtliga skolans undantagsformer helt överensstämmer med Överstyrelsens förslag. Detsamma är förhållandet beträffande huvudformernas småskolestudier. Olikheten gäller alltså folkskolestadiet inom huvudformerna (A, B1, B2 och B3), där kristendomsämnets veckotimmar minskats med en i alla fyra klasserna med undantag för andra B-formen, tredje och fjärde klasser, i vilka timalen är det av Överstyrelsen föreslagna, nämligen två. Ifrågasättande minskning av timalen bör givetvis ses i samband med de förändringar i fråga om läroinnehållets omfattning, vilka den nya undervisningsplanen företer i jämförelse med Överstyrelsens förslag. I detta hänseende är framför allt att erinra, att inlärandet av textorden ur Luthers lilla katekes och den sammanhängande genomgången därav uteslutits och att i stället härför och för översikten av den kristna trons huvudstycken införts ett moment omfattande Jesu bergspredikan och i anknytning därtill en efter barnålderns mottaglighet och behov lämpad sammanfattning av den kristna tros- och livsåskådningen.

De i här ifrågasättande motioner framställda yrkandena överensstämmer delvis med det förslag i fråga om kristendomsämnet, som av Överstyrelsen framlagts. Att märka är dock, att då i hrr Pehrssons m. fl. motion yrkas, att tiden för kristendomsundervisningen måtte i varje undervisningsavdelning utsträckas till minst tre timmar i veckan, och då av herr Bengtsson i Kullen hemställas, att församlingarna må medgivas rätt att besluta om liknande utsträckning av timalen, dessa yrkanden, vad skolans undantagsformer (de halvtidsläsande skolorna) beträffar, gå utöver vad av Överstyrelsen föreslagits. Tydligt är, att ett nära samband måste förefinnas mellan timalen för ett ämne och det läroinnehåll, som skall vid undervisningen genomgås. Det vore därför icke befogat att utgå ifrån, att för de kurser, som i den nya undervisningsplanen föreskrivits, de timal, som upptogs i Överstyrelsens förslag skulle med nödvändighet vara erforderliga. Och då någon ändring i fråga om det i undervisningsplanen föreskrivna läroinnehållet icke i förevarande motioner ifrågasatts, finner sig Över-

styrelsen därför icke utan vidare kunna tillstyrka någon förändring av de föreskrivna timtalen. Den nya kursplanen, särskilt i vad den avser undervisningen i den kristna tros- och livsåskådningen, utgör nämligen ett försök på en hittills i det hela oprövad väg, och enligt Överstyrelsens mening kan det blott genom erfarenheten ådagaläggas, om den tid, som i undervisningsplanen avsetts härför, är tillräcklig eller ej. Härtill kommer, att om det över huvud taget icke kan anses lämpligt att utan alldeles tvingande och ofrånkomliga skäl omedelbarligen vidtaga förändringar i författningens föreskrifter, vilka nyss börjat tillämpas. detta i all synnerhet måste gälla om bestämmelser rörande ett så ömtåligt och djupt ingripande område, som ordnandet av undervisningen i folkskolorna otvivelaktigt utgör.

Den erfarenhet om huru den nya undervisningsplanens bestämmelser, vad beträffar såväl timplan som kursplan, komma att verka, som enligt Överstyrelsens mening bör föreligga, innan man fattar ståndpunkt till frågan om en ändring i sagda bestämmelser, kan uppenbarligen vinnas blott därigenom, att ifrågasvarande undervisningsplan under någon tid kommer i tillämpning vid skolor av olika typer och med viss individuell anpassningsmöjlighet i fråga om timplan och kursplaner.

Tillfällen till sådan prövning av den nya undervisningsplanens bestämmelser förefinnas ock. För den nya undervisningsplanens genomförande är nämligen fastställd en övergångstid av tre år, under vilken sådana jämkningar i lärokurserna må vidtagas, som under denna tid kunna vara av behovet påkallade. Enligt vad Överstyrelsen har sig bekant, har man i ett mycket avsevärt antal skoldistrikt bestämt sig för att omedelbart tillämpa de nya timplanerna och de nya kurserna. Härigenom beredes alltså möjlighet till en prövning av den nya undervisningsplanens kurser och timtal. Å andra sidan har man i en mängd fall, efter vederbörligt medgivande, beslutat att under övergångstiden tillämpa en i olika hänseenden modifierad kursplan med större timtal. Under övergångstiden torde alltså en rik och mångsidig erfarenhet kunna vinnas, som kan tjäna som grund för ett bedömande av, huru kristendomsundervisningen i folkskolan lämpligast bör ordnas.

Nu har emellertid i de föreliggande motionerna ifrågasatts, att en ändring i undervisningsplanens föreskrifter omedelbart skulle vidtagas. Med avseende härå tillåter sig Överstyrelsen anföra följande. Överstyrelsen har, alltsedan den nya undervisningsplanen utfärdades, sökt hålla sig i förbindelse med folkskolinspektörerna för att av dem inhämta, huru tillämpningen av de nya bestämmelserna låter sig genomföra. För sådant ändamål har Överstyrelsen ock haft inspektörerna sammankallade till ett möte, där ingående överläggningar förekommo om hithörande spörsmål. Överstyrelsen har emellertid möjlighet att snart nog erhålla ytterligare material för ifrågasvarande spörsmåls bedömande. Sedan Kungl. Maj:t till Överstyrelsen för yttrandes avgivande remitterat de petitioner, som inkommit till Kungl. Maj:t rörande kristendomsundervisningen i folkskolan, har Överstyrelsen jämlikt Kungl. Maj:ts föreskrift infordrat yttranden i ärendet från samtliga statens folkskolinspektörer, domkapitlen och Stockholms stads konsistorium, ämneskonferenserna i kristendoms-konnskap vid sta-

tens folkskoleseminarier och vederbörande lärare vid småskoleseminarierna ävensom berett de lärarsammanslutningar, som så önska, tillfälle att yttra sig i frågan. De sålunda infordrade yttrandena skola avgivas före den 1 maj.

Även om man, såsom redan nämnts, kan förvänta att genom de yttrandena, som på sätt nyss angivits, äro att motse, ett viktigt material skall vinnas för ifrågavarande spörsmåls bedömande, torde det dock vara uppenbart, att för ett slutligt ståndpunktstagande i den viktiga och svårlösta fråga det här gäller, den erfarenhet, som står att vinna under innevarande läsår, näppeligen kan vara till fyllest. Av många skäl, bland annat därför att den nya undervisningsplanen först så sent som i mars månad 1920 blev tillgänglig, kunde förberedelserna för den nya ordningens genomförande icke allestädes bliva så fullständiga, som önskligt varit. Då det här gällde att i fråga om kristendomsundervisningen i folkskolan i mycket beträda nya vägar, är det ock tydligt, att det för vederbörande lärare näppeligen varit möjligt att redan under första året finna sig fullt till rätta och åstadkomma en i allo tillfredsställande undervisning. I väsentlig mån har man alltså att betrakta innevarande läsår såsom ett försöksår, och den erfarenhet, som därunder vinnes, kan icke betraktas såsom utslagsgivande i fråga om den nya kursplanens och timplanens lämplighet. För Överstyrelsen synes det därför klart, att det skulle vara ägnat att ingiva starka betänkligheter att redan nu, innan en mera omfattande erfarenhet vunnits, vidtaga några mera genomgripande förändringar beträffande den föreskrivna nya kursplanen. Det är ock tydligt, att en redan nu vidtagen generell förändring i författningen skulle inom de jämförelsevis många skoldistrikter, där man, såsom redan antytts, fullständigt börjat tillämpa de nya bestämmelserna, medföra mycken oreda.

Beträffande de i förevarande motioner framställda yrkandena vill Överstyrelsen slutligen ytterligare något beröra en synpunkt, som icke synes hava beaktats i motionerna. I de framställda yrkandena göres ingen skillnad för olika skolformer i fråga om de timtal, som man önskar bestämda för kristendomsämnet. Av den förut lämnade redogörelsen framgår, att såväl i Överstyrelsens förslag till undervisningsplan som i de sedermera utfärdade bestämmelserna avsevärd olikhet råder i fråga om timtalen för de heltidsläsande och för de halvtidsläsande skolorna. En sådan olikhet råder jämväl enligt den hittills gällande normalplanen, och det torde utan vidare vara klart, att sådan olikhet måste genomföras, vilka bestämmelser man än för framtiden vill träffa i fråga om timtalen för denna undervisning. I de skolor, där barnen endast hava halv undervisningstid, måste givetvis en reduktion ske i samtliga ämnens timtal, om det eljest skall bliva möjligt att även i dessa skolor giva barnen verklig undervisning i samtliga de ämnen, som folkskolestadgan föreskriver.

Överstyrelsen har, såsom av det anförda framgår, för sin del icke kunnat finna skäl föreligga att nu förorda en ändring av de genom den nya undervisningsplanen för folkskolorna givna bestämmelserna i fråga om kristendomsundervisningen. Ett mera slutgiltigt omdöme i frågan måste Överstyrelsen, såsom av det nyss anförda framgår, uppskjuta till dess nödig erfarenhet vunnits.

Då Överstyrelsen intager denna ståndpunkt, sker det i den förvisningen

att de för övergångsåren givna föreskrifterna göra det möjligt att under denna tid inom de särskilda skoldistrikten ordna kristendomsundervisningen på ett ändamålsenligt och i det hela med distriktens önsknings överensstämmande sätt. I denna förvisning styrkes Överstyrelsen såväl genom de meddelanden folkskolinspektörerna lämnat som ock av det förhållandet, att blott ett mycket litet antal — hittills ej ens ett tiotal — ärenden av hithörande art av vederbörande myndighet hänskjutits till Överstyrelsens avgörande.

Stockholm den 15 mars 1921.

K. E. SANDBERG,

Ivar Skantze.